

กลองมโหระทึกที่เพชรบุรี:
จากขุนนานถึงสุวรรณภูมิกับการมองประวัติศาสตร์โบราณคดีไทย

ศรีศักร วัลลิโภดม

บทความนี้เรียบเรียงจากรายการ 'สารสนทนา' ครั้งที่ ๑๔๘ โดย รศ.ศรีศักร วัลลิโภดม ว่าด้วยการค้นพบ
กลองมโหระทึกที่ตอนยายทอง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

กลองมโหระทึกที่เพชรบุรี: จากขุนนานถึงสุวรรณภูมิกับการมองประวัติศาสตร์โบราณคดีไทย
การขุดค้นทางโบราณคดีครั้งสำคัญในประเทศไทย

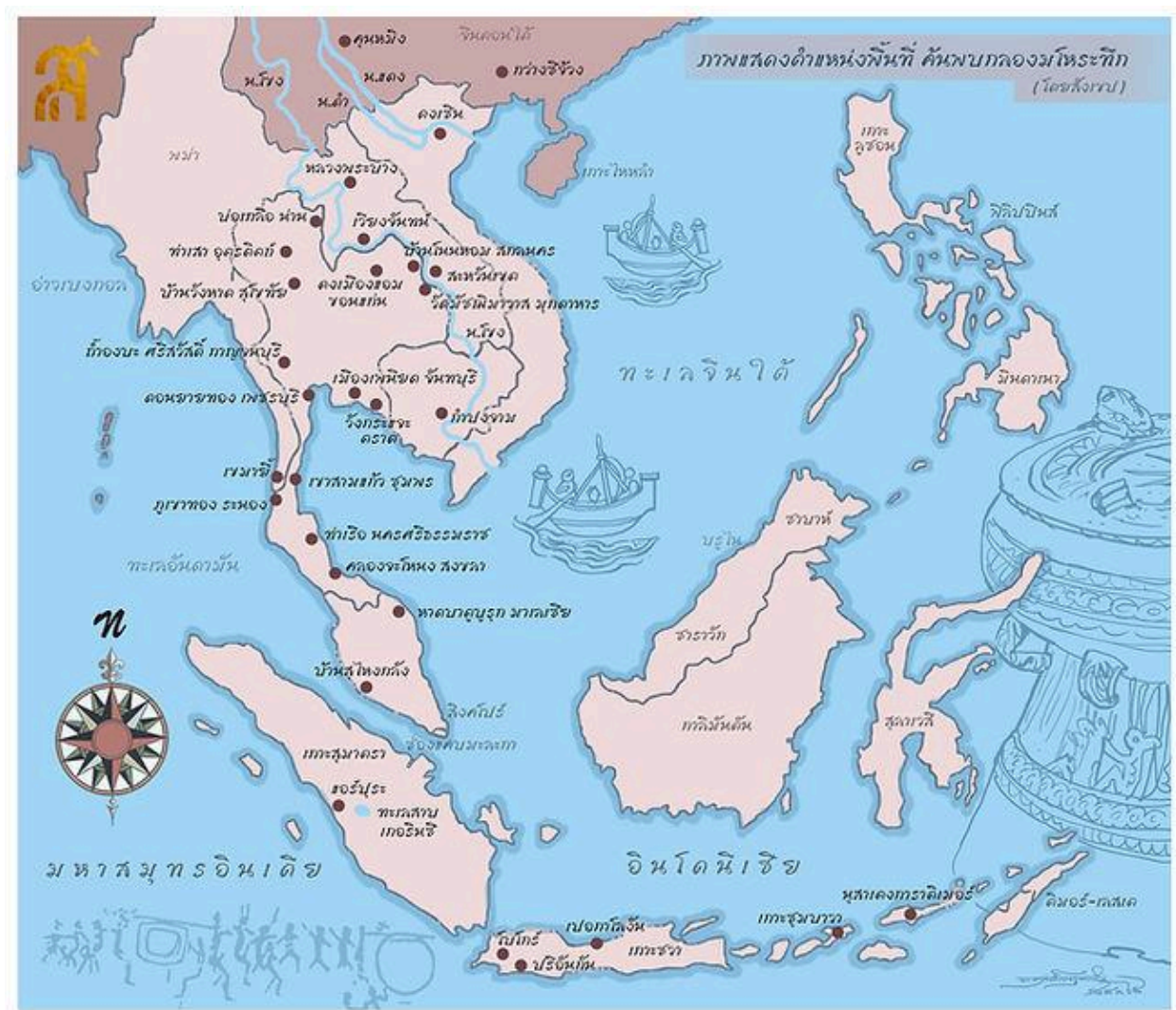
การค้นพบกลองมโหระทึกที่จังหวัดเพชรบุรีเป็นข่าวใหญ่มากในช่วงเดือนที่ผ่านมา ผู้คนในประเทศให้ความสนใจกันอย่างกว้างขวาง ความสำคัญของการค้นพบครั้งนี้อยู่ที่โบราณวัตถุที่พบอยู่ในตำแหน่งดั้งเดิมในหลุมขุดค้น หรือที่เรียกว่าพบแบบหลักฐานไม่ถูกรบกวน (in situ) เพราะแม้จะพบหลักฐานสำคัญ ๆ ส่วนใหญ่ แต่การศึกษาหรือขุดค้นทางโบราณคดีของประเทศน้อยครั้งมากที่จะพบโบราณวัตถุในหลุมขุดค้นเช่นนี้ เปิดโอกาสให้กำหนดอายุและศึกษาจากหลักฐานข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในหลุมได้ค่อนข้างดี ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ดำเนินการขุดค้นเสร็จเรียบร้อยแล้วในระยะแรก และพยายามนำโบราณวัตถุขึ้นเพื่อไปศึกษาต่อในพื้นที่อื่น แหล่งโบราณคดีแห่งนี้ตั้งอยู่ใกล้กับลุ่มน้ำเพชรบุรี

ความสำคัญของการค้นพบครั้งนี้อยู่ในแง่ที่ว่า ได้รู้ถึงอดีตของบ้านเมืองในทางที่เป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้นทุกที คือไม่ใช่การสันนิษฐานแบบที่กตัญญู หากเอาหลักฐานที่พบเป็นตัวตั้ง และหลักฐานที่พบครั้งนี้เป็นการพบครั้งใหญ่ซึ่งไม่เคยพบมาก่อน

การสืบหาอดีตนั้นไม่ได้มองจากเรื่องไกลตัว อย่างเช่นคำถามว่า คนไทยมาจากไหน หากมองจากที่เป็นอยู่

ทุกวันนี้ คือไล่เหตุจากปัจจุบันย้อนไปถึงอดีต ด้วยเหตุนี้การพบกลองสัมฤทธิ์ครั้งนี้จึงทำให้สามารถต่อภาพปริศนา หรือ ‘จิ๊กซอว์’ ได้หลายเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของประเทศ

อนึ่ง กลองชุดที่พบนี้ไม่ใช่ของที่เพิ่งเคยพบเป็นครั้งแรก เพราะพบกลองมโหระทึกจำนวนมากแต่กระจัดกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ผู้คนอาจตื่นตื้นในระยาะแรกที่พบจำนวนมากถึง ๗-๘ ใบ ต่อมาในการขุดค้นระยะหลังมีการพบโบราณวัตถุที่มาจากทางอนุทวีปคือทางอินเดียด้วย เช่น พวงแหวนทองคำ แต่สิ่งที่ต้องมองคือ ‘บริบท’ ของหลักฐานทั้งหมด เพราะกลองมโหระทึกเป็นหลักฐานที่แสดงว่ามีการเคลื่อนย้ายของผู้คนจากแหล่งอารยธรรมที่ยูเนียนลงมา

ภาพแสดงตำแหน่งพื้นที่การค้นพบกลองมโหระทึก ตั้งแต่จีนตอนใต้เรื่อยลงมาจนถึงคาบสมุทรมลายู ขอขอบคุณภาพจาก: คุณสุทธิชัย ฤทธิจิตุพรชัย

ต้นทางของกลองมโหระทึก: จากยูเนียนสู่ดงเซิน

การเข้ามาของกลองมโหระทึกในประเทศนี้มีทั้งทางบกและทางทะเล กล่าวโดยง่ายคือมองจากเขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วงเรื่อยลงมาถึงแหล่งสำคัญที่สุดคือดงเซิน (Dong Son) บนแม่น้ำห่าหม่าซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของ

แม่น้ำแดง ดงเขินเป็นแหล่งที่พบกลองอย่างชัดเจนที่สุด แต่ในการศึกษาของนักโบราณคดีปัจจุบันมีความเห็นว่าการกลองมโหระทึกไม่ได้กำเนิดที่ดงเขิน หากมีรากเหง้ามาจากทางยูรอนาน แหล่งศูนย์กลางอยู่ที่บริเวณรอบทะเลสาบคุนหมิง ไม่ใช่ที่ต้าหลี่ซึ่งอยู่เหนือขึ้นไปและเป็นเรื่องที่มาที่หลัง บริเวณทะเลสาบ

คุนหมิงนี้มีรัฐขนาดใหญ่เกิดขึ้น คือพวกอาณาจักรเตียน (Dian) เป็นอาณาจักรที่เจริญในยุคเหล็ก ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มโหระทึกมาก นักมานุษยวิทยาคนสำคัญ เช่น โรเบิร์ต ไฮเนอ-เกลเดอร์น (Robert Heine-Geldern) และนักวิชาการจีนกลุ่มที่ศึกษาการกลองมโหระทึกในยูรอนานมีความเห็นว่ากลองมโหระทึกแพร่จากทางยูรอนานลงมาตามเส้นทางการค้าต่าง ๆ โดยเส้นทางด้านตะวันออกกลมาถึงบริเวณที่เชื่อมต่อระหว่างจีนตอนใต้กับดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ข้อที่สำคัญคือ ต้องมองว่าดินแดนประเทศไทยเกิดขึ้นท่ามกลางสองอารยธรรม ด้านตะวันตกคืออินเดีย อีกด้านหนึ่งทางตะวันออกคือยูรอนาน ดินแดนนี้อยู่ระหว่างศูนย์กลางที่มีอารยธรรมแล้วทั้งสองแหล่ง และโดยเหตุนี้การกลองมโหระทึกจึงเป็นผลผลิตของอารยธรรมทางตะวันออกคือพื้นที่ยูรอนาน

คติความเชื่อบนหน้ากลอง: จากผืนแผ่นดินสู่ฟ้า

ลวดลายบนหน้ากลองมโหระทึกที่ทำกันในเขตอาณาจักรเตียนรอบทะเลสาบคุนหมิงนั้น สะท้อนการให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างคนกับจักรวาล ซึ่งต่างไปจากยุคก่อน ยุคก่อนหน้านั้นถ้าพูดถึงเรื่องความเชื่อจะเป็นเรื่องผีแห่งแผ่นดินทั้งสิ้น ดังที่พบตามหลุมศพต่าง ๆ แต่ที่ยูรอนานไม่ได้มองผืนดิน หากมองผีท้องฟ้า โดยเฉพาะพระอาทิตย์ ดังที่กึ่งกลางหน้ากลองทำเป็นรูปพระอาทิตย์มีแฉกรัศมี นี่คือสัญลักษณ์ ลักษณะเช่นนี้ทำให้เห็นพัฒนาการของความเชื่อจากระดับผีธรรมชาติมาเป็นผีจากฟ้าจากแดน คือผีจากท้องฟ้า อีกทั้งบนผากลองยังปรากฏภาพของพิธีกรรมด้วย ซึ่งกลองที่พบตามแหล่งดงเขินที่อื่นไม่มีรายละเอียดเช่นนี้ ภาพเหล่านี้ทำให้เห็นว่าบ้านเรือนเป็นอย่างไร และเห็นว่าสังคมเหล่านี้เป็นสังคมเกษตรกรรมที่เจริญแล้วซึ่งนับถือผีบนท้องฟ้าโดยเน้นที่ดวงอาทิตย์

รูปแบบของความอุดมสมบูรณ์ก็ปรากฏอยู่บนหน้ากลองที่ทำกันในอาณาจักรเตียน ความอุดมสมบูรณ์นั้นเกี่ยวกับพิธีกรรม สัญลักษณ์บางอย่างที่ปรากฏบนกลองเป็นรูปกบ กลองเหล่านี้จึงน่าจะทำขึ้นหรือใช้ในวาระสำคัญคือเวลาทำพิธีกรรมเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ในรอบปี ส่วนรายละเอียดว่าเมื่อไรอย่างไรนั้นไม่อาจทราบเพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมต่างกันไป

หลักฐานการใช้กลองมโหระทึกที่ช่วยประกอบการตีความคือภาพเขียนสีบนหน้าผาตามแหล่งของพวกจ้วงในกว๋างซี ซึ่งมีผาหลายที่ปรากฏภาพการพ้อน การเต้น การขับลำของคนที่เคยพในกลองมโหระทึก จึงน่าจะเป็นพิธีใหญ่ที่มีการรวมเผ่าเล็กเผ่าน้อยในพวกเดียวกันมาทำพิธีกรรมร่วมกัน มีการตีกลอง ซึ่งเกี่ยวกับพิธีกรรมการขอฝน เพราะบนกลองมีรูปกบประกอบอยู่ และลักษณะที่คนหลายเผ่าพันธุ์มารวมกันเช่นนี้เทียบได้กับที่ผาแต้ม เมื่อมีการขุดค้นทางอีสานของ อาจารย์ชิน อยู่ดี ก็เคยพบภาพมโหระทึกซึ่งมีรูปพระอาทิตย์อยู่เช่นกัน แต่คนเหล่านั้นจะเป็นคนไทยหรือเปล่า ไม่รู้ วิธีการที่ถูกต้องคือไม่เดา เอาหลักฐานใกล้ตัวเป็นตัวตั้งแล้วค่อยต่อข้อมูลหลักฐานไปเรื่อย ๆ

การตีกลอง เกี่ยวกับพิธีกรรมการขอฝน เพราะบนกลองมีรูปกบอยู่

สุวรรณภูมิ: ดินแดนแห่งทรัพยากรและผู้คนจากหลากหลายชาติพันธุ์และสถานที่

เมื่อขยับจากแหล่งภายในออกมาหาทะเล ก็มาถึงเขตวัฒนธรรมบริเวณปากน้ำมาที่วัฒนธรรมดงเซินตั้งอยู่ และเมื่อออกมาทางทะเลตามชายฝั่งในเขตเวียดนามตอนกลางก็เป็นเขตวัฒนธรรมแบบซาฮวิน

(Sa Huynh) ซึ่งพบกลองมโหระทึกเหมือนกัน คำถามสำคัญคือ ทำไมกลองมโหระทึกจึงเข้ามาในเมืองไทย และทำไมในเมืองไทยจึงพบมาก คำตอบคือเมืองไทยเป็นพื้นที่หนึ่งในสุวรรณภูมิ ซึ่งมีทรัพยากร ธรรมชาติมากมาย เป็นเป้าหมายของผู้คนที่เดินทางเข้ามา

ทั้งนี้ต้องเข้าใจว่าคนที่อยู่ในดินแดนนี้ไม่ได้อยู่สืบเนื่องกันเรื่อยมาตั้งแต่ยุคหินเก่า หากเป็นชนกลุ่มใหม่ที่ผลัดกันเข้ามาเป็นระลอก ดังที่เคยกล่าวว่ากลุ่มแรกมีหม้อสามขาเป็นสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นคนรุ่นหินใหม่ อายุราว ๔,๐๐๐ ปีลงมา แต่ครั้งนี้เป็นรุ่นของมโหระทึก ยุคนี้มีอายุประมาณ ๒,๔๐๐-๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว เป็นยุคเหล็กที่มีอารยธรรมแล้ว มีการติดต่อกับอินเดีย เช่นการเข้ามาของพุทธศาสนาหรือการค้าขายต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเริ่มก่อนยุคราชวงศ์ฉินก็ได้ แต่ที่แน่นอนแล้วคือมีหลักฐานถึงยุคฉินแน่

ยุคนี้จึงเป็นยุคที่มีอารยธรรม (civilization) แล้ว ไม่ใช่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และไม่ควรเรียกเพียงว่า ยุคเหล็ก จึงเห็นว่าควรเรียกยุคนี้ว่า ‘ยุคสุวรรณภูมิ’ (ก่อนหน้านี้ยังมียุคก่อนสุวรรณภูมิ ซึ่งจะไม่กล่าวถึงในที่นี้) ยุคสุวรรณภูมิเป็นยุคที่มีการค้าติดต่อกันทั้งตะวันตกและตะวันออก และดินแดนประเทศไทยเป็นจุดหมายซึ่งพวกพ่อค้าแสวงหาแหล่งทรัพยากรเพื่อแลกเปลี่ยน ดังตัวอย่างในตำนานเรื่องพระมหาชนก ท่านเป็นพ่อค้ามาจากอินเดีย

จะไปสุวรรณภูมิ สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าสุวรรณภูมิเต็มไปด้วยทรัพยากรสำคัญ และคนที่เข้ามาในสุวรรณภูมิก็ไม่ใช่คนโง่ หากเป็นคนที่รู้เทคโนโลยีดี เพราะอย่างน้อยดินแดนนี้ตั้งอยู่ระหว่างสองอารยธรรมคือยูเนียนกับอินเดีย จึงเห็นการสืบทอดส่งผ่านเข้ามาโดยตลอด

เส้นทางทะเล: จากชายฝั่งเวียดนามถึงคาบสมุทรและหมู่เกาะ

การเข้ามาของคนเหล่านี้มีทั้งสองทาง คือทางบกและทางทะเล ทางทะเลน่าจะมาตั้งแต่กว่าสี่พันปีมาแล้ว ที่แรกคนคิดว่าดงเซินเป็นศูนย์อารยธรรมต้นกำเนิด แต่ตอนหลังนักวิชาการศึกษากันจนเห็นว่า กลองมโหระทึกไม่ได้ผลิตที่ดงเซินอย่างเดียว หากมีรากเหง้ามาจากทางยูเนียน ดงเซินจึงเป็นเพียงจุดหนึ่งบนเส้นทาง และเดี๋ยวนี้ชื่อ 'ดงเซิน' ในฐานะชื่อเรียกวัฒนธรรมก็ค่อยจางหายไป เพราะไม่ใช่แหล่งเดียว

จากดงเซินกลองก็แพร่ผ่านไปตามชายฝั่งทะเล ผ่านเวียดนามเข้ามาถึงเมืองไทย ที่ศึกษากันที่เมืองไทยก็ เพราะเป็นเขตชายทะเล ดังที่พบเมื่อเร็ว ๆ นี้ แหล่งสำคัญคือที่ตราด ซึ่งแสดงว่ามาทางทะเล ถัดมาก็ทางทะเล เหมือนกันคือกลองมโหระทึกที่เกาะขหนู อำเภอนมสรวง คือจากทางทะเลเข้ามาแผ่นดินใน แล้วหลังจากนั้นก็เข้ามาทางฝั่งราชบุรี เพชรบุรี จากชายทะเล บริเวณนี้พบกลองมากมาย และที่ใหญ่มากคือที่เพชรบุรี จึงเห็นการต่อภาพหลักฐานจากการค้นพบนี้ชัดเจนแล้ว

กลองมโหระทึกที่พบ จากจังหวัดตราด

คำถามต่อมาคือ จากจุดนี้เดินทางต่อไปไหน เห็นว่าจากทางเพชรบุรีมีทางข้ามเข้าไปภายในแผ่นดิน คือทางลำน้ำภาชีที่ปากท่อ ลำน้ำภาชีเป็นลำน้ำที่ไหลจากข้างล่างขึ้นข้างบน คนพวกนี้เดินทางเข้าไปถึงบริเวณ

ปราสาทเมืองสิงห์ ซึ่งพบศพคนตายฝังพร้อมข้าวของ เสร็จแล้วก็ขึ้นไปตามถ้ำต่าง ๆ เช่น ถ้ำองบะ ซึ่งพบกลอง
ทั้งสิ้น รวมทั้งเมื่อขึ้นไปภาคเหนือก็พบด้วย จึงได้ความว่าคนเหล่านี้ไม่ใช่คนเพาะปลูกธรรมดา หากเป็นพวกที่มี
อารยธรรมอยู่แล้วที่เดินทางเข้ามา เพชรบุรีเป็นแหล่งใหญ่ที่ยืนยันให้เห็น
เส้นทางโดยตลอด ทั้งเส้นทางฝั่งทะเลและเส้นทางที่เข้าไปภายใน

กลองแบบดงเงินยังพบตามชายฝั่งทะเลต่อไปทางใต้ ผ่านจากเพชรบุรีลงไปถึงชุมพร พบที่เขาสามแก้ว จากเขา
สามแก้วก็พบที่นครศรีธรรมราช และที่เกาะสมุยซึ่งเป็นใบใหญ่ ทั้งหมดนี้มาทางทะเลทั้งสิ้น กรณีเกาะสมุยชี้ให้เห็น
ว่าคนที่เดินทางมาทางทะเลไม่ได้มาเฉพาะเมืองไทยอย่างเดียว หากไปถึงหมู่เกาะอื่นด้วย โดยเฉพาะนักวิชาการ
อเมริกันศึกษาเรื่องนี้ในแง่ของวัฒนธรรมชาห์วิน ว่ามีการค้าระหว่างแผ่นดินใหญ่กับหมู่เกาะ ดังที่ใช้คำว่าความ
สัมพันธ์แบบ 'ซาห์วิน-คาลาน' (Sa Huynh-Kalanay) ชี้ให้เห็นว่าเป็นเครือข่ายของคนกลุ่มใด ซาห์วินหมายถึงคน
ที่อยู่ในเขตใกล้ทะเลของแผ่นดินใหญ่ ซึ่งติดต่อค้าขายไปยังหมู่เกาะในฟิลิปปินส์ สัญลักษณ์ของการค้าคือภาชนะที่
มีลวดลายกดประทับด้วยเปลือกหอย นอกจากนั้นยังพบพวกเครื่องสัมฤทธิ์อีกด้วย

พวกที่ไปตามเส้นทางทะเลนั้น กินอาณานิคมไปถึงอินโดนีเซีย ที่เกาะบอร์เนียวก็มี และคนพวกนี้เข้าไป
แล้วยังไปตั้งหลักแหล่งถิ่นฐาน ออกลูกออกหลานเป็นเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ เผ่าพันธุ์ที่เห็นชัดเจนจากผู้บรรยายไปมาเมื่อ
ไม่นานคือที่เกาะสุลาเวสี พวกโอรากา (Toraja) ซึ่งมีบ้านที่สันหลังคาจอน และพิธีกรรมสำคัญคือการฆ่าควายใน
งานพิธีใหญ่ เช่นงานศพ ความเชื่อมโยงนี้เห็นได้จากหลักฐานพวกเครื่องมือเหล็กและเครื่องใช้และเครื่องประดับ
สัมฤทธิ์ที่พบในดินแดนประเทศไทย ซึ่งมีลวดลายเกี่ยวกับควายมากมาย เครือข่ายวัฒนธรรมนี้จึงออกไปไกล
ถึงขนาดนั้น

เส้นทางบก: อีสาน จันทบุรี และแหล่งทรัพยากรภายใน

ในดินแดนประเทศไทย นอกจากเขตชายทะเลแล้วต้องดูทางภายในด้วย ภาคอีสานมีการพบกลอง
มโหระทึกขนาดใหญ่ ทางฝั่งลาวพบที่สุวรรณเขต ส่วนฝั่งตั้งแต่มุกดาหารลงมาที่ดอนตาล เป็นเส้นทาง
ทางบกที่ข้ามแม่น้ำโขงเข้ามา จากดอนตาลลงมาถึงกุฉินารายณ์ กลุ่มนี้พบมาก ดอนตาลพบชุมชนของคนที่มีกลอง
ส่วนในพื้นที่ภายในก็พบกลองขนาดใหญ่และร่องรอยการตั้งถิ่นฐาน แสดงว่ามีการเดินทาง
ทางบกเข้ามา และในอีสานก็ไม่ได้มีเฉพาะแถบนี้ หากกระจายทั่วไปไกลถึงขอนแก่น คำถามว่าเขาเข้ามาทำไม ก็หนี
ไม่พ้นการมาแลกเปลี่ยนกับผู้ที่มีทรัพยากรที่ร่ำรวย ซึ่งในอีสานที่สำคัญคือ เกลือ

ยังมีอีกเส้นทางหนึ่งทางทะเลก่อนจะถึงตราด คือเส้นทางจันทบุรี เป็นเส้นทางเก่าแก่มาแต่โบราณ ที่เมือง
เพนียดก็พบหลักฐาน เมืองเพนียดเป็นถิ่นของคนท้องถิ่นซึ่งเป็นคนของ จากเพนียดเส้นทางตัดขึ้นมาทางสระแก้ว
ที่สระแก้วพบแหล่งที่คนเหล่านี้เข้ามาอยู่ พบเครื่องมือเครื่องใช้ทำจากสัมฤทธิ์มาก คือที่ตาพระยา ซึ่งเป็นแหล่ง
ใหญ่มากแต่ถูกทำลายไป ราชการไม่สนใจ มีแต่ชาวบ้านที่เก็บของไว้ ทั้งหมดนี้หมายความว่าคนเหล่านี้กระจายกัน
ไปตามแหล่งทรัพยากร แล้วจากนั้นจึงขึ้นอีสานผ่านช่องเขาขึ้นไป พบมโหระทึกบริเวณอำเภอปักธงชัยด้วย แถบนี้
เป็นแหล่งของเหล็ก สัมฤทธิ์ รวมทั้งของป่าอื่น ๆ คนเหล่านี้เข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่เหล่านั้น ยุคเหล็กจึงเกิดขึ้น
ในดินแดนภายใน

ยุคเหล็ก ชุมชนคูน้ำ และการเกิดรัฐแรกเริ่ม

คนพวกนี้เข้าไปตั้งถิ่นฐานโดยมีกิจกรรมสำคัญเชิงอุตสาหกรรม โดยพื้นฐานเป็นกลุ่มคนที่ปลูกข้าว แต่สิ่งที่เข้าไปทำคือการถลุงและผลิตเหล็กและเกลือ กิจกรรมเหล่านี้เกิดขึ้นมากจนกระทั่งเกิดชุมชนที่มีคูน้ำล้อมรอบขึ้นมากมาย บางแห่งมีคูน้ำล้อมรอบหลายชั้น นี่เป็นงานที่ได้สำรวจเอง การที่เกิดคูน้ำล้อมรอบเช่นนี้แสดงให้เห็นว่ามีการรวมตัวกัน มีศูนย์กลางที่จะจัดการน้ำและจัดการชุมชน และแบบแผนนี้ออกมาเป็นรูปแบบเดียวกันหมด เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นการเกิดของรัฐแรกเริ่ม (Early state)

รัฐแรกเริ่มนี้เกิดจากการที่ท้องถิ่นหนึ่งมีคนหลายชาติพันธุ์เข้ามาอยู่ร่วมกัน แล้วมีสำนักร่วมกัน โดยแหล่งสำคัญที่พบโบราณวัตถุร่วมสมัยกับกลองมโหระทึกคือในอีสาน ส่วนกลองมโหระทึกเป็นหลักฐานของการรวมกลุ่มทางพิธีกรรม ดังที่เห็นจากผาตายของพวกจ้วงที่กล่าวมาแล้ว คือการรวมเผ่าเล็กเผ่าน้อยมาทำพิธีกรรมความอุดมสมบูรณ์ร่วมกัน

ความหมายของกลองมโหระทึก: สมบัติหัวหน้าและพิธีศพครั้งที่สอง

จากการศึกษาดังกล่าว กลองมโหระทึกเป็นเครื่องสำคัญของพวกที่เป็นหัวหน้าหมู่บ้าน หัวหน้าชุมชน เป็นสมบัติของเขา ใช้ตีในพิธีบางอย่างซึ่งไม่รู้แน่ชัด แต่น่าจะเป็นพิธีเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ และเป็นเสมือนสมบัติประจำตำแหน่งของผู้เป็นหัวหน้า ส่วนเขาจะตีหรือไม่นั้นไม่อาจทราบ แต่กลองสัมพันธ์กับกลุ่มที่เป็นหัวหน้าเผ่า หัวหน้าชุมชน คนเหล่านี้ไม่นับถือพุทธ ยังถือผี แต่ผีนี้ไม่ใช่ผีในดินอย่างยุคก่อน หากเป็นผีบนฟ้าซึ่งอาจจะรับวัฒนธรรมนี้มาพร้อมกับตัวกลอง

รูปแบบการใช้กลองที่สมบูรณ์เคยพบจากแถวชุมพร เพราะพบอย่างครบถ้วน คือพบชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์ฝังไว้ในตัวกลองในลักษณะการฝังศพครั้งที่สอง (Secondary burial) พร้อมด้วยพวกลูกปัดและข้าวของต่าง ๆ ที่ใส่ไว้ และจะฝังในบริเวณที่สำคัญ เช่น บริเวณชายตลิ่ง

กลองมโหระทึกที่พบจากเขาสามแก้ว จังหวัดชุมพร

เป็นคนไทยหรือไม่: ชาตินิยม มิใช่รัฐชาติ

คำถามที่คนไทยจำนวนมากถามกันมากในขณะนี้คือ คนที่นอนอยู่ในหลุมฝังศพตรงนั้น ที่มีมโหระทึกประกอบ เป็นคนไทยได้หรือไม่ เป็นใคร ในงานทางวิชาการไม่สามารถยืนยันเรื่องนั้นได้ สิ่งที่ยังมองได้คือการรวมตัวทางสังคม การรวมตัวของคนในสังคมระยะแรกเป็นเรื่องของเผ่าพันธุ์ มีพวกโคตรตระกูลต่าง ๆ มากมาย แต่เมื่อหลายเผ่าหลายกลุ่มมาอยู่ในพื้นที่เดียวกัน มีสำนึกร่วมกัน ก็เกิดสิ่งที่เรียกว่า ‘ชาตินิยม’ ขึ้น การมีแผ่นดินเกิดร่วมกันนั้นแหละคือตัวการมีชาติ สำนึกร่วมอยู่ตรงนั้น จากนั้นจึงเกิดชุมชน (community) ซึ่งไม่ใช่ของเผ่าใดเผ่าหนึ่งโดยเฉพาะ หากเป็นองค์รวมที่ฝรั่งเรียกว่า Ethnicity (ชาติพันธุ์สัมพันธ์) ดินแดนประเทศไทยผ่านกระบวนการนี้มานานแล้ว เพราะฉะนั้นจะเป็นคนไทยหรือไม่จึงต้องดูว่า

คนเหล่านั้นมีกี่กลุ่มกี่เหล่า ไม่ใช่เผ่าเดียว หากเป็นการรวมของหลายชาติพันธุ์อย่างแท้จริง

คำถามว่าเป็นคนไทยหรือไม่จึงเป็นคำถามคนละเรื่องกับหลักฐาน แต่คนไทยชอบถามกันแบบนี้ ทั้งนี้การรวมตัวเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์นั้น ย่อมรวมถึงคนที่มาจากทะเล คนที่มาค้าขายซึ่งต้องเป็นคนชำนาญการเดินทะเล และอาจมีคนที่มาจากกลุ่มต่าง ๆ รวมอยู่ด้วยกันก็ได้ ถ้ามองตามหลักฐาน คำว่า ‘ชาติ’ อยู่ที่ว่า คนที่อยู่ในแผ่นดินไทยในอดีตก็คือคนไทย พึงเข้าใจให้ถูกว่าเป็นการพูดถึงชาตินิยม ไม่ใช่รัฐชาติปัจจุบัน

ข้อนี้อธิบายได้จากตัวอย่างใกล้ตัว อยู่ยากกับกรุงเทพฯ เป็นแหล่งรวมของผู้คน ในสมัยรัชกาลที่ ๓ มีชาวต่างประเทศมากมาย เพราะเขามาตั้งถิ่นฐานที่นี่ เขาก็กลายเป็นคนที่นี่ เป็นคนท้องถิ่นตรงนั้น เป็นคนชาตินั้นไป ความหมายของ ‘ชาติ’ อยู่ตรงนี้ ไม่ใช่ชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่ง

เวลานี้เมื่อพูดถึง ‘คนไทย’ เป็นชื่อสมมุติของคนที่อยู่ในดินแดนประเทศไทย ไม่ใช่คนที่อยู่ที่ยูนนาน คนที่อยู่ในดินแดนนี้พูดภาษาไทย และภาษาเป็นเรื่องสำคัญ เป็นเครื่องบ่งชี้ลำดับความเจริญของอารยธรรม แต่ไม่รู้หรือว่าคนที่อยู่ตรงเพชรบุรีเมื่อสองพันกว่าปีก่อนนั้นพูดภาษาอะไร ส่วนการศึกษาโครงกระดูกเป็นคนละเรื่อง นั้นเป็นการศึกษาทางด้านพันธุกรรม แต่ความเป็นชาติที่กล่าวถึงนี้เป็นมิติทางสังคม เป็นเรื่องบูรณาการของประชากรหรือผู้คน

จากลูกปัดถึงทวารวดี: การรับวัฒนธรรมอินเดีย

ประเด็นที่ต้องระวังคือ เมื่อมีการนำวัตถุหรือโครงกระดูกขึ้นจากหลุม การตีความมักเลยเถิดไปจากหลักฐาน ปัญหาอยู่ที่แนวความคิดที่นำไปผูกกับการค้นพบ เช่น พวกลูกปัดดวงตาต่าง ๆ ซึ่งที่จันเสนก็พบ และอายุขึ้นไปถึงรุ่นพุทธศตวรรษที่ ๓ บางทีคนก็ตีความจากสิ่งเหล่านี้ไปเลยว่าผู้ตายเป็นพ่อค้าอินเดียที่เข้ามาบ้าง เป็นการรับวัฒนธรรมจากอินเดียบ้าง แล้วลงลึกกันไปใหญ่ เรื่องนี้ต้องว่ากันถึงยุคก่อนสุวรรณภูมิซึ่งจะยังไม่พูดในที่นี้ แต่หลัก ๆ คือดินแดนนี้อยู่ระหว่างสองฝั่งอารยธรรม ทางอินเดียนั้นเขามีมหาชนบท มีเครือข่ายการค้าขาย ซึ่งรายละเอียดต้องดูอีกชั้นหนึ่ง คำถามที่ตรงกว่าคือ เมื่อถึงสมัย

ทวารวดี ดินแดนนี้รับวัฒนธรรมอินเดียในทางบ้านเมืองอย่างไร

คำตอบคือ เกิดเมือง ทั้งเมืองเล็กและเมืองใหญ่ที่เป็นนครรัฐขึ้นในระยะนั้น แล้วสืบเนื่องเรื่อยมา เป็นพื้นฐานของการเกิดบ้านเกิดเมือง จากเมืองเล็กมาเป็นเมืองใหญ่ แล้วเกิดสหพันธรัฐขึ้นมาในแบบที่เขาเรียกว่า ‘มณฑล’ (mandala) ในดินแดนประเทศไทยไม่มีศูนย์กลางทางการเมืองรวมใหญ่อย่างกัมพูชา ซึ่งในบ้านเมืองของเรายุคทวารวดีที่เป็นยุคแรกเริ่มนั้น มีทั้งสองศาสนาอยู่ด้วยกัน คือศาสนาพราหมณ์กับศาสนาพุทธ แต่พุทธกระจายมากกว่า พราหมณ์กระจุกอยู่เฉพาะบุคคลระดับที่เป็นปุโรหิต ยังไม่แน่ใจว่าคนทั่วไปในดินแดนสมัยนั้นรู้เรื่องลึกซึ้งเพียงใด ฐานที่เป็นพุทธนั้นเห็นชัด อย่างในอีสานพบเสมาหินมากมาย ซึ่งเป็นเครื่องหมายของพุทธศาสนา ขณะที่พราหมณ์มีเพียงกระจุกเดียว ส่วนฮินดูที่รุ่งเรืองมากคือยุคเมืองพระนคร ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๕ ซึ่งทำให้เกิดระบบทวารวดีขึ้นมาและแพร่หลายไปในทุกเมือง เวลาคนไทยมองเรื่องนี้ก็มองตามที่ฝรั่งเสนอขึ้นมานั่น คือความยิ่งใหญ่ แต่ไม่พูดถึงว่า

ยุคทวารวดีที่เป็นยุคลุ่มนครรัฐนั้นมีอาณาบริเวณกว้างใหญ่แค่ไหน

ความสืบเนื่องจากยุคเหล็กถึงยุคศาสนา: กรณีสุโขทัย

ตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่หลักฐานยังเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทางสกลนครก็พบ สิ่งเหล่านี้บอกถึงการสืบเนื่องระหว่างวัฒนธรรมยุคเหล็กกับสมัยที่เป็นยุคมีศาสนาแล้ว กรณีสุโขทัยเห็นได้จากเชิงเขาหลวงที่เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติใกล้กับถ้ำพระแม่ย่า และบ้านวังหาดในแถบเชิงเขามีแหล่งถลุงเหล็กอยู่หลายแห่ง ทั้งหมดอยู่ที่ลุ่มน้ำแม่ลำพัน เป็นแหล่งชุมชนขนาดใหญ่ ชุมชนเหล่านี้เป็นจุดเริ่มต้นของผู้คนที่ลงไปทำนาในลุ่มน้ำแม่ลำพัน เห็นระบบเหมืองฝายของสุโขทัย จึงคงเป็นเขตที่มีคนเข้ามารวบรวมกันมาก จึงพบกลองมโหระทึกหลายแห่ง ขนาดใหญ่ทั้งนั้น และที่สำคัญ สุโขทัยพบพระพุทธรูปแบบทวารวดีขนาดใหญ่ด้วย

เครื่องมือเหล็กงอยปากนก จัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวังหาด จังหวัดสุโขทัย

นอกจากนี้ที่วังหาดยังพบเหรียญศรีวัดสะ มีทั้งที่เป็นทองคำ เหรียญเหล่านี้เป็นตัวเชื่อมที่แสดงว่าดินแดนภายในมีความสัมพันธ์กับทางทะเลอย่างไร ของพวกนี้อยู่ในสมัยพูน้น เจนละ ทวารวดีเรื่อยมา เมื่อพบของแบบทวารวดีก็ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๒ เป็นช่วงที่พุทธศาสนาเข้าไปแล้ว กล่าวโดยรวม สิ่งที่มาจากอินเดียที่สำคัญในประเทศไทยคือศาสนา ได้แก่ศาสนาฮินดูกับศาสนาพุทธ ซึ่งทั้งหลักฐานไว้ ข้อสำคัญคือหลักฐานเหล่านี้ไม่ได้พบอยู่โดด ๆ หากพบในที่ซึ่งเคยเป็นบ้านเมืองมาก่อนแล้ว เช่นเดียวกับที่เพชรบุรี

กลับมาที่เพชรบุรี: แหล่งขุดค้นและร่องรอยทวารวดี

กรณีเพชรบุรี แหล่งขุดค้นอยู่ที่ตำบลสมอพลี ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับวัดป่าแป้นที่พบพระพุทธรูปแบบทวารวดีริมแม่น้ำเพชรขึ้นมาในบริเวณบ้านลาด เป็นย่านที่พบร่องรอยของทวารวดี ร่องรอยทวารวดีในเพชรบุรีพบมากแถวเขาย้อย เคยพบโคลนพระ โกลนธรรมจักรที่นั่น บิดาของผู้บรรยายเมื่อสมัยรับราชการแรก ๆ สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพให้ไปตรวจดู ก็ได้พบของพวกนี้

เพชรบุรีและราชบุรียังเป็นแหล่งทรัพยากรหินด้วย และเป็นเมืองท่าชายทะเลเรื่อยมา ตั้งแต่แถบทุ่งเศรษฐีผ่านมาจนถึงดอนยายทอง ซึ่งเป็นแหล่งชุมชนแบบทวารวดีบนที่ดอน ห่างจากแถบโคกเศรษฐีออกมา ทั้งนี้เพชรบุรีมีเส้นทางน้ำสองสาย สายหนึ่งมาจากทางราชบุรี อีกสายมาจากทางต้นน้ำที่ต่อกับช่องเขาที่จะข้ามไปทางฝั่งตะนาวศรี ซึ่งสามารถข้ามได้เพราะเป็นเส้นทางที่เคยใช้กันมา เพราะฉะนั้นเพชรบุรีจึงเป็นแหล่งทรัพยากร การตั้งถิ่นฐาน

แถบนี้จึงน่าสนใจและมีขนาดใหญ่มาก

ส่วนคำถามว่าชุมชนระดับดอนยายทองที่พบนั้นเป็นถึงระดับใด ตอบได้ว่าชุมชนที่อยู่ตรงนั้นเป็นคนกลาง เขาไปเชื่อมต่อค้าขายกับที่อื่น จึงมีวัตถุเหล่านี้ แต่ยังไม่ถึงระดับนครรัฐ รู้แต่ว่าเป็นชุมชนที่เติบโตขึ้นมา ยังไม่ได้ผลิตอะไรออกมาใช้เองอย่างชัดเจน

โครงสร้างสังคม: ชนชั้นปกครอง ไฟฟ้า และองค์การศาสนาอุปถัมภ์

สังคมบ้านเมืองเหล่านี้มีคนอยู่สองระดับ สองสังคม คือสังคมของพวกชนชั้นปกครอง กับสังคมของคนธรรมดา ซึ่งอยู่ด้วยกัน ฝ่ายชนชั้นปกครองมีกษัตริย์เป็นสำคัญ กษัตริย์เป็นผู้จรรโลงสิ่งที่มีความเชื่อและศาสนา มีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกัน ขณะเดียวกันเมื่อเกิดบ้านเมืองขึ้น สิ่งที่ต้องการคือกำลังคน จึงมีการกวาดต้อนผู้คนจากที่โน่นที่นี้มา สังคมแบบนี้เป็นสังคมอย่างที่จาริกสุโขทัยพูดถึง ‘ไพร่ฟ้าหน้าใส’ คนเหล่านี้ไม่ใช่ขุนนาง เป็นไพร่บ้านพลเมือง มีหน้าที่ถูกเกณฑ์ให้ทำการต่าง ๆ แต่ที่จริงแล้วเป็นระบบที่อยู่กันอย่างราบรื่น ปัญหาคือไปมองแบบฝรั่ง ทั้งเขมรทั้งไทยต่างอยู่ในระบบเดียวกันนี้

ถ้าไปดูในจารึกของอีสานจะเห็นรายชื่อผู้คนที่ถวายของแก่ศาสนสถานมากมาย คนพวกนี้ไม่ใช่คนที่ถูกกดเป็นทาสอย่างที่เราเข้าใจ หากเป็นคนที่มีรัฐอุปถัมภ์ เขาไม่ได้เอาไปฆ่า แต่ให้อยู่รวมกันเป็นชุมชน ให้ดูแลศาสนสถาน ให้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณที่เป็นศูนย์กลางศาสนา เพราะกษัตริย์เองเป็นผู้อุปถัมภ์ศาสนา ระบบนี้ทั้งขอมทั้งไทยเหมือนกันทั้งนั้น มหากษัตริย์ที่เกิดขึ้นเป็นองค์การศาสนาอุปถัมภ์ ศาสนากับกษัตริย์ต้องอยู่ด้วยกัน ในแง่แนวความคิดทางมานุษยวิทยา ความสัมพันธ์นี้ผูกพันกันเพราะมีหน้าที่ต้องเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เมื่อไรที่หมดหน้าที่ ความสัมพันธ์ก็จะเปลี่ยนไป แต่ถ้ามองด้วยสายตาแบบเจ้าอาณานิคมก็จะตีความคนเหล่านี้ไปเป็น ‘ข้า’ เป็น ‘ทาส’ ไปเสีย ตัวสำคัญของการตีความแบบฝรั่งเศสก็คือเซเดส์ (George Coedes)

ทำไมต้องเพชรบุรี: ความอุดมสมบูรณ์และเส้นทางออกทะเล

หากถามว่าทำไมจึงเป็นเพชรบุรี คำตอบคือเพชรบุรีนอกจากอยู่ชายทะเลแล้ว ยังเป็นบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์ เขตนี้ยังทำให้เกิดน้ำตลิ่งขึ้น การกินน้ำตลิ่งโดนดปรากฏในภาพแกะดวงตราที่จินเสนที่มีรูปคนเก็บตาล ตาลนั้นเป็นต้นไม้ต่างชนิดที่กลายเป็นต้นไม้ทางเศรษฐกิจเข้ามา จนกล่าวได้ว่า ‘เพชรบุรีรวย’ ภาพจึงค่อนข้างชัดว่าแหล่งทรัพยากรอยู่ใกล้ภูเขา และมีเส้นทางน้ำที่จะออกทะเลได้สะดวก หลักฐานทางโบราณคดีเริ่มชัดเจนแล้วว่าเพชรบุรีเป็นแหล่งใหญ่ รองมาจากเพชรบุรีคือราชบุรี ซึ่งพบมโหระทึก ๓-๔ ใบ เป็นเส้นทางที่เข้ากับลำนํ้าภาษี

ต้นตาลที่จังหวัดเพชรบุรี

ข้อสังเกตเชิงเปรียบเทียบคือ ที่ตั้งของเมืองเป็นตัวกำหนดความเจริญ ถ้าอยู่ชายทะเลก็เจริญเพราะมีการติดต่อมาก ถ้าอยู่ในดินแดนภายใน (hinterland) ก็ล่าช้ากว่า เปรียบเทียบอีสานกับชายทะเล อีสานล่าช้าในทางเทคโนโลยีต่าง ๆ กว่าพัฒนาเป็นบ้านเป็นเมืองก็ใช้เวลานาน แต่ทางชายทะเลไปเร็วกว่า ด้วยเหตุนี้เมื่อมองความยิ่งใหญ่ของบ้านเมืองที่เกิดขึ้น ส่วนมากจึงอยู่เขตชายทะเลทั้งนั้น ขณะที่เขตภายในไม่ค่อยมีใครสนใจ ทั้งที่หลักฐานของมีมากมาย ในขณะที่บางแห่งพบเหรียญทองเพียงเหรียญเดียวเขาก็ว่ายิ่งใหญ่แล้ว ของพบมากมายไปหมด

รัฐรวมศูนย์ที่ไม่มี: จากนครรัฐทวารวดีถึงอยุธยา

เมื่อมองภาพกว้างของพัฒนาการบ้านเมือง ความยิ่งใหญ่ที่นักวิชาการวัดกันทุกวันนี้อยู่ที่ศิลปะกับจารึกเท่านั้น แต่ถ้าเปรียบเทียบกันจริง กลุ่มน้ำเจ้าพระยามีนครรัฐขนาดใหญ่ตั้งหลายแห่ง บางแห่งเป็นฮินดู หลายแห่งเป็นพุทธ ส่วนในอีสานต้องกล่าวว่าส่วนใหญ่เป็นพุทธทั้งนั้น เพราะตัวเสมานินเป็นตัวบอก ตัวปราสาทแบบเขมรมาทีหลัง ปราสาทมาเกิดใหญ่โตมากขึ้นในพุทธศตวรรษที่ ๑๕ เมื่อมี 'กัมพูชาเทศะ' ขึ้นมา นั่นคือรัฐรวมศูนย์ แต่รัฐรวมศูนย์แบบนั้นเราไม่มี มีในรูปกลุ่มนครรัฐ การรวมศูนย์มาเกิดในสมัยอยุธยา ราวพุทธศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งเป็นการที่กลุ่มใหญ่สองกลุ่มมารวมกัน คือกลุ่มเสียมกับกลุ่มละโว้ โดยกลุ่มเสียมนั้นแผ่ขยายไปทั่วเพราะเป็นพ่อค้า เมื่อรวบรวมกันเสร็จจึงเกิดราชอาณาจักรขึ้นมาในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ของราชอาณาจักรคือ พระบรมมหาราชวัง เมืองใดเข้าร่วมอยู่ในราชอาณาจักรก็มีพระราชวังลดหลั่นกันไป

บทส่งท้าย: อย่าตีความเกินหลักฐาน และคำถามต่อวงวิชาการ

การค้นพบที่เพชรบุรีครั้งนี้ หากมองอย่างเป็นระบบก็จะช่วยให้พื้นฐานการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมและประวัติศาสตร์โบราณคดีไทยพัฒนาก้าวหน้าขึ้นได้มาก หลักการสำคัญที่ต้องคำนึงมีอยู่ว่า อย่าไปพูดอะไรที่เกินหลักฐานไปไกล ส่วนหลักฐานความทรงจำแบบตำนาน ซึ่งแม้จะกะพริ่งกะพรั่ง แต่ที่จริงตำนานกับหลักฐานอื่นอยู่ด้วยกัน ตำนานเป็นความเป็นมนุษย์อย่างหนึ่ง เพียงแต่ชั้นของช่วงเวลาต่างกันเท่านั้นเอง ขณะเดียวกันสภาพแวดล้อมหรือภูมิวัฒนธรรมของการตั้งถิ่นฐานตรงนั้นก็อธิบายรูปแบบของผู้คนที่เข้ามาอยู่ได้ อนึ่ง พึงแยกแยะว่าชุมชนในระดับรัฐหรือชาติที่พูดกันนั้นเป็น 'ชุมชนทางจินตนาการ' แต่ชุมชนจริงคือชุมชนที่อยู่ในท้องถิ่นที่ผู้คนมีความสัมพันธ์ต่อกัน เมืองไทยไม่รู้ความสำคัญข้อนี้ จึงได้มีปัญหา

ที่สำคัญคือ วิชาทางประวัติศาสตร์และสังคมศาสตร์ถูกรวบงำโดยมหาอำนาจมาตลอด ยกตัวอย่างเช่น เรื่องสุโขทัย จารึกที่สำคัญมีอยู่สองหลัก คือจารึกหลักที่หนึ่งกับหลักที่สอง หลักที่หนึ่งเป็นการอธิบายความสำคัญของกษัตริย์ราชวงศ์พระร่วง แต่หลักที่สองเผยความจริงว่าราชวงศ์พระร่วงกับฝ่ายผาเมืองนั้นเกี่ยวดองเป็นเครือญาติกัน และคนที่เป็นกษัตริย์สุโขทัยองค์แรกคือพ่อขุนศรีนาวนำถม แนวการอธิบายที่เน้นแต่หลักที่หนึ่งนั้นเป็นไอเดียของฝรั่งเศสในสมัยล่าอาณานิคม ซึ่งเน้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา และเน้นถึงเรื่องอำนาจของกษัตริย์ ซึ่งเมื่อมองรายละเอียดแล้วไม่ใช่ แต่ถูกรวบงำโดยแนวคิดนี้ผ่านหน่วยราชการที่รับผิดชอบ และการศึกษาแบบนี้ก็คับแคบ トラบใดที่ยังมองประวัติศาสตร์เป็นมนุษยศาสตร์ คือเป็นความรู้ในกลุ่มของศิลปะ ในปัจจุบันสถานการณ์เปลี่ยนแล้ว คนที่รู้วิชาอื่นเขาก็มาสนใจประวัติศาสตร์ เมื่อเขาศึกษาก็เห็นว่าระบบต่างกัน นี่เป็นเรื่องใหญ่ คำถามใหญ่จึงมีอยู่ว่าประวัติศาสตร์ขณะนี้เป็นสังคมศาสตร์หรือเป็นมนุษยศาสตร์

แหวนทองคำมีจารึก สลักอักษรพราหมีโบราณ "ปุสุรจิตส" พบที่แหล่งโบราณคดีดอนยายทอง จังหวัดเพชรบุรี ขอขอบคุณภาพจาก: สำนักศิลปากรที่ ๑ ราชบุรี

อีกด้านหนึ่ง สถาบันการศึกษาแต่ละแห่งในปัจจุบันเน้นการเจาะลึก ซึ่งพอเจาะลึกแล้วก็อธิบายได้ เฉพาะตัวเองเท่านั้น ซึ่งอันตราย เพราะไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูลเข้ามารวมกัน หรือค่อยๆ ตีความในภาพรวม หากเป็นเช่นนั้น แหล่งโบราณคดีที่พบที่เพชรบุรีก็จะเหลือเพียงความรู้เฉพาะเรื่อง แหวนทองคำมีจารึกเท่านั้น แล้วภาพรวมก็จะเอียงไปทางฝั่งอินเดีย ซึ่งไม่ใช่ลักษณะของสมัยนั้น

แหวนที่เจอนั้นมีอักษรย่อของสิ่งที่เป็นมงคลอยู่ ซึ่งเป็นความหมายของความเจริญรุ่งเรือง เป็นความนิยมของคนในรุ่นนั้น ดังที่ในจารึกของอินเดียหลายหลักก็พบลักษณะเดียวกันนี้ สังคมเช่นนี้เป็นสังคมแบบกึ่งลายลักษณ์อักษร (semi-literate) คือกึ่งลายลักษณ์แบบอินเดีย เขาเอาคำสั้น ๆ มาสื่อความ อย่างคาถา 'เย ธมมา' ก็เป็นเรื่องของอริยสัจสี่ เขาเขียนให้รู้ แต่ตัวคาถาที่จะอธิบายความมากนั้นเป็นเรื่องของอาจารย์ผู้สอน ลายลักษณ์จึงเป็นคำย่อเอาความสั้น ๆ เท่านั้นเอง ถ้าเข้าใจข้อนี้แล้ว จะเข้าใจเรื่องธรรมจักรและเรื่องอื่น ๆ ที่สงสัยกันอยู่

การค้นพบกลองมโหระทึกที่เพชรบุรีครั้งนี้จึงนับว่าให้ภาพที่ค่อนข้างชัดเจนและสมบูรณ์พอสมควร สำหรับการทำความเข้าใจแหล่งโบราณคดีสำคัญของประเทศอีกแห่งหนึ่ง ทั้งยังให้แนวคิดแก่นักโบราณคดีและนักวิชาการในเรื่องหลักการทำงาน คือการเอาหลักฐานเป็นตัวตั้ง มองจากใกล้ตัว เชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นระบบในภาพรวม และไม่รีบร้อนตีความเกินไปกว่าหลักฐานที่มี